

Motion till riksdagen 2013/14:Kr1

av Lars Ohly m.fl. (V)
med anledning av prop. 2012/13:164

Bildning och tillgänglighet – radio och tv i allmänhetens tjänst 2014– 2019

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att förhandsprövningen upphör.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör införa en generell skrivning i sändningstillstånden för public service-bolagen som innebär att ett villkor i sändningstillståndet ska anses vara uppfyllt om syftet med villkoret uppfylls på någon annan plattform än marknätet med motsvarande tillgänglighet och höga användning av allmänheten.
3. Riksdagen avslår förslaget om att granskningsnämnden för radio och tv ska ges ett förtydligat uppdrag som även omfattar granskning av villkor som avser resursförbrukning, kostnadseffektivitet och produktivitet.
4. Riksdagen avslår förslaget om det separata uppdraget till Myndigheten för radio och tv.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Myndigheten för radio och tv i uppdrag att analysera vilken nytta public service tillför samhället.

2 Inledning

Public service är radio och tv i allmänhetens tjänst. Uppdraget för SVT, SR och UR är att informera, underhålla och utbilda. Public service ska ge lyssnare och tittare allt från nyheter och dokumentärer till nöjesprogram och kunskap – på ett sakligt och objektivt sätt. För att public service ska kunna uppfylla sitt uppdrag krävs att public service har en god och långsiktig finansie-

Fel! Okänt namn på

ring, hög legitimitet hos svenska folket och oberoende gentemot statsmakten, politiker och näringsliv.

Det är viktigt att det finns en bred politisk enighet om att public service ska behålla ett brett uppdrag. Det är bra att det finns en tydlig kunskapslinje i public service-uppdraget. Det är dessutom bra att utbildning och folkbildning stärks genom anslagsförstärkningar till UR.

3 Finansiering och legitimitet

I propositionen föreslås att dagens radio- och tv-avgiftsmodell ska vara kvar. Denna modell ska garantera att public service är oberoende av politisk styrning och att finansieringen fortsatt hålls separerad från statsbudgeten. Det anser vi är bra. Däremot finns en oro bland många, som vi i Vänsterpartiet delar, som handlar om hur legitimiteten hos public service påverkas av de lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2007 och som innebär att alla apparater som kan användas för att ta emot eller vidareända tv-program räknas som tv-mottagare oavsett distributionssätt. Efter det att SVT i februari 2013 startat utsändningar av hela programkanaler via internet har Radiotjänst i Kiruna AB (Rikab) tolkat lagändringen så att datorer, surfplattor och smarta mobiltelefoner också faller in under begreppet tv-mottagare. Resultatet av detta är att många människor som inte äger någon traditionell tv-apparat men som har en smart mobiltelefon är skyldiga att betala radio- och tv-avgift. Detta kan påverka framför allt ungas ekonomiska situation på ett negativt sätt. Det riskerar även att minska betalningsvilligheten och därmed public services intäkter och kan i värsta fall leda till urholkad legitimitet för public service. I propositionen anges att regeringen anser att det under kommande tillståndspe-riod finns skäl att tillsätta en särskild utredning avseende en eventuell ny avgiftsmodell som ska kunna börja gälla 2020. Vi tillstyrker förslaget och anser att det är viktigt att en sådan utredning verkligen kommer till stånd.

I propositionen anges att avgiftsnivån ska vara oförändrad under 2014 samt att regeringen ska återkomma beträffande nivån för resterande del av tillståndspe-rioden. Det är angeläget att regeringen inom en snar framtid återkommer med ett besked om avgiftsnivån för 2015 för att garantera en god och stabil finansiering av public service, särskilt med beaktande av att det enligt Rikabs prognoser krävs en höjning av radio- och tv-avgiften efter 2014. Avgiften har inte höjts på fem år och rundradiokontot har under tiden urholkats. En höjning av anslaget med 2 procent är sannolikt inte tillräckligt sett över en längre tidsperiod för att garantera kvalitet och oberoende hos public service. För att exempelvis Sveriges Radio ska klara sitt uppdrag och utvecklingsansvar behövs en uppräknig av medelstildelningen med minst 2 procent per år. Samtidigt ökar SVT:s kostnader p.g.a. hårdare konkurrens om evenemang och högre kostnader bland internationella produktionsbolag. Regeringen har också insett UR:s behov av förstärkning genom förslaget om extra tilldelning. Sammantaget leder detta till slutsatsen att en beredskap bör finnas för att public service kan behöva ytterligare medelstildelning framöver.

4 Förhandsprövning av nya tjänster

I propositionen anges att regeringen avser att ge Myndigheten för radio och tv i uppdrag att se över hur systemet med förhandsprövningar fungerar. Bakgrunden till detta är att ingen programtjänst har anmälts sedan institutet infördes samtidigt som många är kritiska till förfarandet.

Förhandsprövningen innebär en möjlig inskränkning av public services oberoende och bestämmanderätt över programverksamheten. Vänsterpartiet var motståndare till att förhandsprövningen infördes och anser att den bör avskaffas. Regeringen bör därför återkomma med förslag till riksdagen som innebär att förhandsprövningen upphör. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Regleringen av programbolagens verksamhet

För många är det i dag självklart att ta del av public services utbud på en rad olika plattformar. Traditionell radio och tv står fortfarande starka, men för allt fler är det naturligt att ta del av nyheter och andra program via dator och mobiltelefon vid en tidpunkt som de själva väljer. Möjligheten att ta del av public service via webben fyller en viktig funktion bl.a. för människor med funktionsnedsättningar, eftersom vi på webben kan titta och lyssna upprepade gånger samt få kompletterande information i form av text och bild. Det gäller även olika språkgrupper där barn och vuxna kan ta del av program på sitt eget nationella minoritetsspråk när det passar dem, eller pedagoger och elever som gemensamt kan ta del av och använda utbildnings- och kunskapsprogram i undervisningen eller för sin egen fortbildning.

Utbudet på internet utgör således en viktig och betydelsefull del av public service-uppdraget som finansieras av radio- och tv-avgiften. När programföretagen i efterhand utvärderas av granskningsnämnden för radio och tv (GRN) kan de inte tillgodoräkna sig dessa program. Detta beror på att sändningstillstånden i dag inte omfattar alla program som produceras av public service, vilket i praktiken innebär att programutbudet på webben och i mobilen – en förhållandevis stor och ökande del av programföretagens verksamhet – inte omfattas av denna reglering.

GRN har i uppdrag att årligen granska programbolagens redovisningar för att utifrån dessa bedöma om bolagen uppfyllt sina uppdrag i allmänhetens tjänst. Utgångspunkten är att sändningstillståndet endast omfattar radio- och tv-sändningar i marknätet. Detta innebär en rad nackdelar, t.ex. att hela webbkanaler med renodlat minoritetsspråksutbud faller bort ur GRN:s bedömning av utbudet på minoritetsspråk. Tillgänglighetstjänster som syn- och teckentolkning räknas inte då de läggs ut i till exempel UR eller SVT Play. Det är problematiskt då detta leder till att motivationen att uppfylla uppdraget på bästa sätt snedvrids. I stället för att investera i tjänster med hög användbar-

Fel! Okänt namn på

het och tillgänglighet dygnet runt på internet stimuleras programbolagen att publicera material i marksändande kanaler på sändningstider som riskerar att passa målgrupper som barn, funktionsnedsatta och minoritetsgrupper dåligt. Samtidigt är den tekniska tillgången till internet i dag – enligt PTS bedömning – lika hög som tillgången till marksändningar. Däremot är kunskapen om användandet av nätet fortfarande i hög grad en klassfråga.

Syftet med GRN:s bedömning är att ge ett underlag för regeringen att bedöma om verksamheten bedrivits bra eller på ett sådant sätt att det finns skäl att akut intervensera under innevarande tillståndsperiod. Regeringen ska ges möjlighet att bedöma om medlen som ställts till bolagens förfogande använts på ett korrekt sätt, om verksamheten bedrivits på ett för samhället bra sätt och om det mot bakgrund av detta finns skäl att förändra bolagens villkor inför en kommande tillståndsperiod. GRN ska garantera allmänheten och andra aktörer tillgång till en oberoende bedömning av public services verksamhet. Vi anser att dessa syften tjänas bättre av en ordning där hänsyn även tas till verksamheten på internet, såväl kärnverksamhet som kompletterande verksamhet. Det är först med verksamheten på internet inkluderad som en rättvisande bild kan ges av hur verksamheten bedrivits och ytterst hur public service-uppdraget utförts.

Trots att regeringen i propositionen anger att regleringen av programbolagens verksamhet på internet inte är helt ändamålsenlig föreslås inga åtgärder. Det beror sannolikt på att det inte låter sig göras utan att inkräkta på grundlagarna. Regeringen bör inom ramarna för nuvarande lagstiftning ge programbolagen en möjlighet att i praktiken få tillgodoräkna sig utbudet som tillgängliggörs på internet. Detta kan exempelvis ske genom att GRN – och i förlängningen regeringen och riksdagen – beaktar den verksamhet som programbolagen låtit publiken ta del av via dator och andra plattformar.

Regeringen bör införa en generell skrivning i sändningstillstånden för public service-bolagen som innebär att ett villkor i sändningstillståndet ska anses vara uppfyllt om syftet med villkoret uppfylls på någon annan plattform än marknätet med motsvarande tillgänglighet och höga användning av allmänheten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Granskningsnämndens roll

I propositionen föreslås att GRN ska ges ett förtydligt uppdrag som syftar till att även omfatta villkor som avser resursförbrukning, kostnadseffektivitet och produktivitet. Vi anser att det är bra att GRN:s uppdrag generellt sett är så tydligt som möjligt så att det klart framgår var gränsen för nämndens ansvar går. Vi anser också att det är viktigt att framhålla att det är svårt att beskriva och jämföra effektiviteten och produktiviteten utan att ta hänsyn till kvaliteten i det som produceras. Det finns även vissa begränsningar och svårigheter i att ta fram jämförbara mått mellan radio och tv. Dessutom finns en risk för att public services oberoende hotas när en statlig myndighet ges i uppgift att ha detaljerade synpunkter på hur programföretagen väljer att fullgöra sitt upp-

Fel! Okänt namn på

drag. Riksdagen bör avslå förslag om att Granskningsnämnden för radio och tv ska ges ett förtydligt uppdrag som även omfattar villkor som avser resursförbrukning, kostnadseffektivitet och produktivitet. Detta bör riksdagen besluta.

I propositionen anges att Myndigheten för radio och tv ska ges ett separat uppdrag att genomföra en form av marknadsanalys för att bl.a. utreda den allmänfinansierade programverksamhetens påverkan på mediemarknaden. En sådan analys förefaller oss något svår att motivera. Public service-bolagen påverkar marknaden – och ska så göra. Det är själva meningen med samhällets val att ge public service en särskild ställning på mediemarknaden. Vi ifrågasätter värdet av en sådan analys och undrar vad resultatet av analysen ska användas till. Den enda rimliga slutsatsen är att avsikten är att begränsa public service till förmån för marknadsinriktade aktörer.

I debatten kring världens starkaste public service-bolag, BBC, växer diskussionen om det som kallas ”value for society”. Att väga in den samhällsnytta public service tillför är en väsentligt intressant aspekt vid den föreslagna analysen. Riksdagen bör avslå förslaget om det separata uppdraget till Myndigheten för radio och tv. Detta bör riksdagen besluta.

Regeringen bör i stället ge Myndigheten för radio och tv i uppdrag att analysera vilken nytta public service tillför samhället. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Digitalradio

I propositionen föreslås en digitalisering av ljudradion. Vi är positivt inställda till en digitalisering och välkomnar de initiativ som tas för att driva på denna utveckling. Vänsterpartiet vill dock framhålla vikten av att tillräckliga ekonomiska och andra förutsättningar uppfylls för att en samordnad digitalradioövergång ska lyckas. För att detta ska bli möjligt krävs bl.a. att finansieringen både täcker kostnaderna för teknikutveckling under parallellsändningsperioden och själva sändningsutbudet. Vi befarar att de ekonomiska förutsättningarna som de ser ut i dag inte är tillräckliga för en lyckad omställning.

Stockholm den 25 september 2013

Lars Ohly (V)

Bengt Berg (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Lena Olsson (V)

Marianne Berg (V)

Eva Olofsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)